

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Ivdiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XXVI. Casuum fortunatorum & infortunatorum aliæ caussæ
aliaq[ue] exempla, vicissitudinem inconstantiamq[ue] docentia humanæ
felicittatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

CAPVT XXVI.

CASVVM fortunatorum & infortunatorum alia caussa, aliâq, exempla, vicissitudinem inconstantiamq, docentia humane felicitatis.

AOmnia sùsque deque eunt in Mundo? nulla est constantia? vexantur boni, mali exaltantur? Perimit innoxios, & seruat multos *Fortuna nocentes*? Qua de causa *Pittacus Mitylene templis scalam fecit, ad nullum alium usum, quàm ut esset dedicatum donum, ad ambrans fortuna* repentinos ascensus atq, descensus: ascendentibus quodammodo his, quibus fortuna aspirat: descendentibus verò, qui miseris premuntur. Re-
 cè quidem *Pittacus*, si per fortunam intellexit eas res, quo fortuito videntur accidere, cum interea causis occultis diuinitus dentur. Nā Dominus mortificat & viuificat: deducit ad inferos & reducit. Dominus pauperem facit & ditat: humiliat & subleuat, vel, sicut *Ausonius* loquitur: *Fortuna nunquam sistit in eodem statu: Semper mouetur, variat, & mutat vices. Et summa in imum vertit, ac versa erigit.* Quod si *Pittacus* ex hac rerum humanarum varietate Deam voluit pro-
 eudere, quæ *Fortuna* appellanda sit, Deum & ipse ignorauit, cuius sapientissimæ potentia opus est, in Mundo sùsque deque ire res plurimas, & tamen Mundum conseruari; &, in tanta inconstan-
 tia, Vniuersum tamen constare. Quòd autem vexentur boni & mali exaltentur, cacodamone quidem procurante, inuidia est; ac Numine permittente, beneuolentia est, magnam inde virtutibus exercendis occasionem suppeditante. Idcirco enim, malus ille spiri-
 ritus, ait *Lactantius*, in primordijs transgressionis non statim ad penam (quoad locum & alligationem in Inferno, non quo ad ignem, quo statim torqueri capit) detrusus à DEO est, ut hominem malitia sua exerceat ad virtutem, qua nisi agitur, ni assidua vexatione robo-
 retur, non potest esse perfecta. siquidem virtus, est perferendorum malo-
 rum fortis ac inuicta patientia. Ex quo fit, ut virtus nulla sit, si aduersarius desit. Huius itaq, peruersa potestatis cum vim sentirent virtuti re-
 pugnantem, noménq, ignorarent; *Fortuna* vocabulum sibi inane sinxe-
 runt. Sapientiùs fuissent facturi, si Dei arcana, in talibus malis, pe-
 netrare,

I.
 Ælian. lib. 2.
 Variar. c. 29.

1. Reg. 2.

Lactant. 1. 3.
 diuin. Instit.
 cap. 28.

netrare, rerumque caducarum fragilitatem, agnoscere, indeque & modestiam, & patientiam, & fortitudinem, aliâque præclara opera exercere didicissent; cristasque demississent, quas, in sublimi fortuna, nimium quantum erexerunt. Sive alios observare volueris, ait Seneca, (*liberius enim inter aliena, iudicium est*) sive te ipsum, favore seposito; & senties hoc, & consueberis, n.l., ex his optabilibus & charis, utile esse; nisi te contra leuitatem casus, rerumque casum sequentium instruxeris: nisi illud frequenter, & sine querela, inter singula damna, dixeris: *DIIS ALITER VISVM EST*. Visum est enim, non oportere esse, in hac vita, felicitatis stabilitatem.

Senec. l. 1.
epist. 98.

II.

Nam, ut taceam, sicut, in pictura, differentia colorum; in Musica vocum varietas; in theatro, personarum multitudo gratiam habet; ita & in hoc Vniuerso venustam esse rerum mutabilitatem; vtilitas præterea maxima *Casibus* inest. Fastidiretur Mundus, si omnia vnus campus essent. Sunt igitur montes, in quos ascendamus; sunt valles, in quas gradum reuocemus: neq; in plano aliquis tam suauiter quiesceret, si in alto non adeò fatigaretur. Sic euenit in hominû vita; ibi ipsi morbi cõmendant sanitatem; calamitas illustrat felicitatem. Hæc rota est *Fortuna*; hæc scalæ Pittaci; imò & Iacob, Patriarchæ, ni fallor, qui vidit in somnis *scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoq; Dei ascendentes & descendentes, per eam, & Dominum iunxum scale*. Nempe Domini hoc est opus; sic ad eum ascendendo itur; per prospera, per aduersa; per summa, per ima; & sæpe descendendo ascenditur, sæpe descenditur ascendendo. Multi enim pereunt, promoti ad altas dignitates: multi corriguntur & recti fiunt, dum desinunt esse rectores. Ipse Nabuchodonosor, nisi comparatus iumentis insipientibus, ad pecudes, abiectus fuisset, nunquam sapere didicisset. Hac ipsa de caussa Lotharius & Isaacius Imp. V. go Coenredus, Rachis, Sanctocopius, Petrus Aragonius, aliique complures reges à sceptro & purpura, ad vilem tunicam & solitariam cellam descenderunt, ut ad cœlestem coronam eleuarentur. Nec alia de caussa Carolus V. folio relicto, se abdidit, quàm ut, in terris, se humilians, in cœlis exaltaretur. Credo, ipsum orbem terrarum volubili *Fortuna* globo idcirco similem esse, ut intelligamus, nihil in eo constare; nec figi in eo gradum posse. *Quis tam stupidus est, inquit ille, qui instabiles & repentinas fortune commu-*

Gen. 28. 12.

Baron. an.
335. & anno
1059. & 750.
Plat. l. 2. de
bono stat.
Rel. cap. 26.
Beda lib. 5.
hist. cap. 20.
Ælian. l. 4.
Variar. c. 8.

commutationes ignoret? Sanè Lacedæmonij, cum Thebanorum domini essent, adeo rursus ab illis fuerunt subacti, ut Thebani non solum in Peloponnesum peruenirent, verum etiam Eurotam transirent, & Lacedæmoniorum terram deuastarent, & propemodum ciuitatem etiam ipsam cepissent, nisi veritus esset Epaminondas, ne uniuersi Peloponnesij, conspiratione facta, pro Sparta, dimicarent. Sic Dionysius tyrannus, sic Amyntas Macedo, sic Dion Hipparini filius effecit, ut, in quo statu ipse fuisset antea, in eum iam suæ calamitatis auctorem detruderet.

Ibid.

Quid facis, ah demens? cur, si Fortuna recedat,
 Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?
 Hec Dea non stabili, quàm sit leuis orbe fatetur,
 Quæ summum dubio sub pede semper habet.
 Quilibet est folio, & quauis incertior aura,
 Par illi leuitas; improbe, facta tua est.
 Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
 Et subito Casu, qua valere, ruunt.
 Diuitis audita est cui non opulentia Croesi?
 Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
 Ille Syracuse modo formidatus in urbe,
 Vix humili duram repulit arte famem.
 Quid fuerat Magno maius? tamen ipse rogauit
 Submissa fugens voce clientis opem.
 Cuiq; viro totius terrarum paruit orbis,
 Indignus effectus omnibus ipse magis.
 Ille Ingurthino clarus Cimbrorum triumpho,
 Quo victrix toties Consule Roma fuit:
 In ceno Marius iacuit, cannarum palustri,
 Pertulit & tanto multa pudenda viro.
 Ludit in humanis diuina potentia rebus,
 Et certam presens vix habet hora fidem.

Quid. l. 4. de
 Pont. eleg. 1.

Hæc felicitatis mutatio superbiam domat, frenatque insolentium immanitatem. Sesostris rex Aegyptiorum victorius illustris, ut Paulus Diaconus refert, currum aureum preciosissimis gemmis ornatum sibi construxit: cui insidens à quatuor regibus deuictis plaustra subeuntibus se trah: passus est. Cum, festo quodam die, regum vnus, oculis conuersis, continuo retrospiceret, rota volubilitatem intuens, Sesostrisq; causam respectus percontaretur, respondisse fertur: Cum stupore admiror Rotam, cum eam instabili modo ferri, atq; aliàs aliter volu, &

III.

P. Dia-
 con. de reb.
 Rom. lib. 17.

Hb 3 nunc

nunc quidem sublimia demittentem, rursus demissa sublimantem conspicio. Sesestris, ubi dictum illud intellexit, statuit, ne illi posthac currum, traherent. In hac igitur felicitatis infelicitatisque rota, & metus

est felicitum, & spes miserorum. Quicumque elatus est, cuiusque omnia ad votum fluunt, quoties mendicum, quoties captum, quo-

Eccli. 38. 23. ties miserum aspicit, putet illum sic loqui: *Memor esto iudicij mei:*

Brufonius 1. sic enim erit & tuum: *mibi heri, & tibi hodie.* Hæc qui audit, non

2. cap. 37. ex præsumit: qui spernit, cadit. Cræsus consultus à Cyro de bello susci-

Herod. 1. 1. piendo contra Tomyrin reginam Massagetarum. Si tibi, ait, esse vide-

ris immortalis, nihil est opus, ut meam tibi sententiam dicam. Si verò te quoque agnoscis hominem, illud in primis discito, talem humanarum ve-

rum circum esse, qui rotatus, eosdem semper fortunatos esse non sinat. Cy-

rus imperandi libidine accensus Cræso non paruit. Itaque in eo bello perijt.

Cautior est, qui se meminit, esse mortalem: & qui se hominem

esse nouit, nihil humani scit à se esse alienum. Quidquid ergo ac-

Senec. lib. 1. teneat: *Fortunam reuerenter habe;* & fictam hanc Deam sciat glo-

ep. 98. bo insistere; aut rotæ instar volui. Sic composito, ait Sapiens ille,

nihil accidet. Sic autem componetur, si quid humanarum rerum varietas

possit, cogitauerit ante, quam senserit: si & liberos, & coniugem, &

patrimonium sic habuerit, tanquam non utique semper habiturus, & tan-

quam non futurus, ab hoc, miserior, si habere deserit. Calamitosus est

animus futuri anxius, & ante miserias miser, qui sollicitus est, ut ea, quibus

delectatur, ad extremum usque permaneant. Nullo enim tempore con-

quiescit, & expectatione futuri, presentia, quibus frui poterat, amittet. In

quo est autem dolor amisse rei, & timor amittende.

IV.

At mala contingunt, & sæpe, quæ omnium sunt molestif-

sima? Iterum hæc errant homines, qui planè suà maximè æstimant,

& ibi, quod dicitur, ubi dolent, manum habent. Nam sicut inui-

dorum oculis

Vberior seges est alienis semper in agris,

Vicinumque pecus grandius vber habet,

ita vicissim mala nostra, mala maxima putamus: & quocumque

corporis membro vlcus hæret, putamus esse loco incommodissi-

mo. Quia hominem cæcus amor sui non sinit rectè iudicare. So-

Val. Maxim. len, qui neminem, dum adhuc viueret, beatum dici debere arbitra-

lib. 7. cap. 2. tur; quod ad vltimum usque, futuri diem anticipati fortune subiecti esse mus:

idem crebat, si in vnum locum cuncti mala sua conuulissent, futurum,

ut pro-

ut propria deportare domum, quam ex communi miseriarum aceruo portionem suam ferre mallet. Quo colligebat, non oportere nos, quæ fortuito patimur, præcipua & intolerabilis amaritudinis iudicare. Optimū ergo doloris remedium est, maiores aliorum dolores expendere; morbum cum morbo; paupertatem suam cum paupertate aliorum comparare: denique ferio cogitare, quid, qui in inferno cruciantur, fustineant. Quid, miser quiritaris? forsitan hic dolor tuus tibi est, loco æternorum suppliciorum? Nimis felices vereri debent, ne de illis dicatur: *repperunt mercedem suam, in vita sua.*

Vnde, qui prudenti iudicio calculum subdlexerunt, *Fortunam*, quæcunque ea demum esset, magis timuerunt blandientem, quam sævientem. Ipse Deus ait: *Fili, magis placent mihi patientia & humilitas, in aduersis, quam multa consolatio & deuotio, in prosperis.* Et Christi prudentes altè cordi suo infigunt illud: *Extrema gaudij luctus occupat; multoque magis istud: Va vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis & flebitis.* Præstat, post luctum, gaudia, quam, post gaudia, luctum expectare. Philippus Macedoniae rex, cum, vno eodémque tempore, tribus nuncijs lætissimè exhilaratus fuisset, intellexissetque, equestri cursu, quadrigas suas Olympijs vicisse; Olympiadem vxorem Alexandrum filium peperisse; Parmenionem deniq; ducem suum Dardanis in pugna superiorem fuisse; sublatis in cœlum oculis: *At tu, inquebat, Fortuna, pro tot bonis, leui aliquo nos affice malo.* Adeò suspecta illi fuit nimia felicitas, vt velut nimis mellem promulsidem absynthio censuerit, temperandam. Theramenes, (qui Athenis in XXX. tyrannis fuit) cum in quadam domo versatus, inde prodisset, illa subito lapsu corruit. Atq; cum Athenienses alij aliunde ad eum confluerent, & inopinata saluti congratularentur: ille, præter omnium opinionem, respondit: *O Iuppiter, cunam me tempore referuas? Nec multo post à reliquis tyrannis de medio sublatus est, coactus cicutam bibere.* Quàm sapienter facerent, qui exemplo Theramenis, inter læta, tristium meminissent! & cum Ennio dicerent: *Nimum boni est, cum nil mali est,* quæ sententiam etiam M. Tullius magni æstimauit. *Ne dicas: sufficiens mihi sum: & quid ex hoc pessimabor? In die bonorum, ne immemor sis malorum.* Quantum autem mali metuendum sit ijs, quos perversa vulgi opinio putat felices, quia opibus assuunt, illo exemplo discimus, inquit Marulus, quo traditum est (à Paulino in vita S. Ambrosij) *Ambrosium Episcopum, eum apud diuitem quendam, hospitandi gratia, dixerat.*

V.

Thom: de Kemp. lib. 3. de Imit. cap. 57. Prou. 4. 13. Luc. 6. 25.

Plutarchus in orat. consolator.

Ælian. lib. 9. Variar. c. 21. Plutarch. in orat. Consolat.

Eccli. 11. 27.

M. Marulus lib. 5. cap. 3.

nisset. & ille se nihil unquam, in vita, aduersi passum iactaret; è vestigio, cum suis, recessisse, dixisset, idè se inde fugere, ne, vna cum homine perpetuis prosperitatibus uso, simul pereat. Haud ita procul excesserant, & respicientes, vident aedes illas, cum omnibus, qui ibi erant, terra hiatus iam absorptas. Quam ergo melius agitur cum ijs, qui identidem seculi huius premuntur angustijs, vt illic felicitatem querant, vbi casus timeri non possit? Hæc ille, quia, vt vel Ethnicus ait: *Non est summa felicitatis nostræ in carne ponenda. Bona illa sunt vera, quæ ratio dat: solida ac sempiterna, quæ cadere non possunt, nec decrescere quidem ac minui.*

Senec. lib. 1.
epist. 74.

V I.
Æmil. lib. 8.
Platina in
Nicolao III.

Non præteribo hîc luculentum eiusce rei exemplum, quod Æmilius & Platina memoriæ prodiderunt, de Hugolino Girardesco, ciue Pisano, Guelfarum partium principe, qui, contraria, factione, partim pulsa, partim perculsa, eò potentia domi peruenit, vt nutu omnia administraret, patriæque dominus & esset, & haberetur. Festiuo suo die, natalitia dabat: inuitaueratque, ad conuiuium, regio apparatu, factum, omnes amicos suos. Inter epulandum, Fortunam suam ipse fando mirificè extulit, atque, vt laudibus suis alieno testimonio coronidem adderet, quendam ex intimis amicis Marcum interrogauit: *Quid tandem sibi deesse arbiraretur?* cui Marcus Philosophicâ libertate, *Sola*, inquit, *Numinis ira procul diuq, abesse à tam secundis rebus non potest.* Dictum graue, sed verum fuit. Nec enim multò post, Guelforum viribus confescentibus, Gibellini arreptis armis ædes eius expugnauerunt: vnum è filijs & nepotibus vim arcere conatos occiderunt; ipsum, cum duobus filijs & tribus nepotibus, comprehensum atque in turrim conclusum, fame dirissima mori coegerunt. Hic est fortunatorum exitus; vt meritò metuere habeant, *Numinis iram procul diuq, abesse à tam secundis rebus non posse*, quibus omnia ad votum fluunt; quemadmodum spe magna se solari possunt, qui aduersis innocenter atque immeritò exagitantur. Vertitur enim *Fortune rota*, vna parte auream, ferream altera habens curuaturâ: vt quæ hodie sunt summa, cras fiant ima; & nunc prospera, paulò post mutantur in aduersa. Quali in rota circumuoluti sunt diues ille purpureus epulo, in summo folio, accubans, & vlcerosus anteimas fores iacens Lazarus. Nam paulò post, ex infimo loco, Lazarus in Abrahæ vsque sinum est eleuatus. Tumidus autem ille vsque in Infernum est deiectus. Hanc rotam Abraham sic expressit:

preffit: *Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.* Hanc metamorphosin metuant, quotquot, de ijs, quæ opinione tantum bona sunt, de quæ fortuna sibi favore blandiuntur. *Quid enim stultius, quàm aliquem eo sibi placere, quod ipse non fecit? omnia ista nobis accedant, non hæreant; si abducantur, sine vlla nostri laceratione, discedant. Utamur illis, non gloriemur: & utamur parçè tanquam depositis, apud nos, & abituris. Qui, quis illa sine ratione possedit, non diu tenuit. Ipsa enim felicitas se, nisi temperat, premit: si fugacissimis bonis credidit, citò deseritur, & ut non deseratur, affligitur. Paucis deponere felicitatem molliter licuit. Ceteri cum his, inier quæ eminuère, labuntur, & illos degrauant ipsa, quæ extulerant.* Nemo igitur magnæ fortunæ credat. Nunquam immodica durauerunt. Omne lætum, tandem admiscet fletum. In orbe nihil constat. Placidum ventis mare subitò amat fieri procellosum. Vna hora cœlum sudum videt, ac turbidum.

Luc. 16. 28.

Senec. loc. cit.

Sed & rursus, post nubila, Phæbus; post magnos imbres, magna solet remigrare serenitas. Accidunt sæpe tristitia, quæ lætissimo sine terminantur; ut Deus virtutem vno tractu probet, & coronet; discantque, qui in angustia sunt, animum non despondere, sed potiùs dicere: *Tu es refugium meum à tribulatione:* itémque: *Educes de tribulatione animam meam.* Pulcherrimus virtuti stimulus est, & castimonix cōstantiæque, nec non admirabilis fortunæ, si ita loqui licet, exemplum, quod, ante viginti circiter annos, Roma ad nos perscriptum, certisque testibus, enotatum accepi. Erat tum Romæ par coniugum, quale fuit, cum Collatinus & Lucretia viueret. Sed, quia non solet esse æqualis virtus & Fortuna, pectus latum, res angusta ambobus domi erat. Superuenit egestati annonæ caritas. Igitur ad sumam inopiam redacti, ut vitam sustentarent, æs alienum contraxerunt. Mos est ijs, qui lucrum student mutuo multiplicare, ut certum soluendi terminum præstintuant, vsuramque aut menstruam, aut annuam iubeant pendere; quod ni fiat, extrema minantur, instar illius, qui tenens suffocabat debitorem dicens: *Redde, quod debes, patientiamque rogantem.* tunc miseris illis euenit. Cum enim, ad constitutum diem, debitum expungere non possent, pecuniásque accipere magis, quàm expendere tempus & necessitas flagitaret, maritus in vincula ductus est,

Pfal. 31. 7.

Pf. 142. II.

Liu. lib. 2.

Matt. 18. 28.

ctus est, vt captus esuriret, vxore domi famem perferente; cui orbitas, quàm inedia maiorem luctum imposuit. Itaque, per Urbem, fursum ac deorsum sollicita cucurrit, omnémque, quod dicitur, lapidem mouit, vt pecuniam conquireret, pro coniuge redimendo. Periculosum est feminis, in publico comparere, aut vagari per ciuitatem. Quare & ista, dum nummos quæsiuit, in adulteros incidit, quanquam magis pudicitia illius testes futuros, quàm corruptores. Horum igitur vnus, cui non ignota erat patris familias absentia, intempesta nocte, adest; ferit ianuam; iubet aperiri. Pro ianua, illa fenestram reserat, & quia virum fores pulsantem neque de voce, neque de facie poterat noscere, modestè excusat, nunc tempus non esse conueniendi, solam se domi agere; marito absente, non decere alium admitte: si quid illi sit negotij, clara die veniat; nihil honesti cogitari de ijs, qui id noctis negotientur. Hæc illa & fortiter & prudenter est locuta, si dicta constantiam habuissent. Nam, qui fores pulsabat, pertinaciùs arietare, quàm illa resistere institit; & verò manus ac minas simul adhibuit, cum enim necquidquam postes effringere tentasset, ædes totas in cinerem ituras antè, quàm dilucularet, minitatus est, nisi vellet ostium reserare. Antiope luctum vidisses. Trepidare illa, & quid faceret, ambigere; si pessulum reduceret, pudicitiam, si clausum teneret, domum ac vitam amissura. Quid speres? fœmina fuit, cessit. hominem ignotum sola admisit; Lucretia futura, si Penelope esse non posset; illud secum reputans: *In re mala, animo si bono vtare, adiuuat.* Nec tamen se se dedere illico statuit. Igitur ingressus nefarius homo, continuò illi vitium obtulit; quod illa recusauit adeò vehementer, vt, Christiana generositate, mori mallet, quàm fœdari. Vterentur & aliæ fœminæ simili constantia, ni vinci mallet. Vicit ista, quia restitit. Hostis ergo non hostis, ne sine crimine abiret, Furinæ voluit litare, quando Veneri non potuit. Quare quidquid domi pecuniarum, vestium, vasorum habeat, apportare actutum iubet. Cui illa, quid, miser, ages, inquit? paupercula sum, *hoc quod induta sum, summa opes*: cur vacuam vis spoliare? Instat ille; & ni nummos afferat, pugnos intentat, verbera, vulnere, funera, incendia minatur: & addit vultum testem, se non iocari. Tanto illa percussa metu fatetur, se duos aureos habere reconditos, præterea ne teruncium quidem, eosque ipsos ait, se, in mariti redemptionem, mutuos accepisse. Hos ipsos promere iubet.

Plant. in
Capteiu.

iubet. Promit illa; sed quia non admodum promtè, idcirco interrogat trifurcifer: An nullum domi funem habeat? eo utique illi animam præclufurus, quod quidem facilè ærumnosissima foeminarum suspicari potuit; sed, quia mors vnicum solamen erat tam nefastæ noctis, non censuit hoc celandum. Dixit itaque funem sibi esse, sed alium nullum, nisi quo a fellus, in stabulo esset alligatus. Mandat tenebrio, ad stabulum se adducat. facit mulier, quod erat iussa. Ibi, dum scelestus funem impeditiùs dissoluit, subitè animum feminae, suavius esse occidere, quàm occidi; neque id legibus aut diuinis, aut humanis vetari, si quis vitam suã aliter tueri non possit, quàm alterius necè. Dum hæc talia cogitat, prægrandem clauam, qualis vel Herculi suffecisset, ponè videt parieti acclinatam, quam vtraq; manu arreptam, improbo capiti, à tergo, validissimè impingit. Cadit ille primo ictu; sed nondum exanimatus nititur denuo se in pedes erigere, surgentem illa altero fulmine prosternit, semianimèmq; penitus conficit, ausuque feliciter potita, se, & sua assertit in libertatem. Cadauer, ea nocte, prope asini stratum, permansit, vt eius contubernium haberet, cuius sepulturam meruisset. At mulier, quæ iam insperatam vitam vivebat, ipsã suã victoriã, tristabatur. Ecquis enim, inquiebat, credet veritatem narranti? An non facti rea agar, & de homicidio convicta vitam, cum fama, amittam, quam domi occisa honestiùs possuissem? sed Deo fidendum, qui me utique, apud iustum tribunal, tueri poterit, quando domi contra tam iniustum defendit inuasorem. Sic nox abiit. Reducto die, adit Magistratum, & quid domi actum sit, refert. Mittuntur ad ædem eius, qui cadauer inspiciant. Accurrunt multi, & mortuum viuũque asinum simul reperiunt. Diu nemo inueniebatur, qui nosset occisum, adeò mors vultũ mutauerat. Tandem tamen vnus superuenit, qui varijs indicijs testaretur, hunc ipsum ante annos aliquot Roma proscriptũ, atque in eius caput trecentos aureos constitutos. Defertur res ad Senatum, inquiritur, & in tabulis publicis, nomen, & crimina, & signa rei reperiuntur. neque ampliùs dubitatur. Decernunt igitur feminae, quòd perditissimum hominem è medio sustulisset, pactos, trecentos aureos exsoluendos. Habuit ergo fortissima hæc Iudith, vnde & debita & maritum solueret, & vitam deinceps honestè sustentaret, tanto utique iucundiorem, quanto è maioribus procellis emerferat.

VIII.

Prou. 8. 3 r.

Pindar.
Hymn. 5. O-
lympiacon.
Euripides in
Supplicibus.Herodotus
lib. 3. Sabel-
licus lib. 7.
Ænead. 2.

Sic ludens in orbe terrarum diuina sapientia, tristitia latis, lætæque tristibus permiscet, vt neque miseri desperent, neque felices insolescant, &, contra Pindari præceptum, Dij esse velint.

τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς

ὅσα ἐστὶν ἄδὲν Διὸς τελέως εὐδαιμονεῖν.

Siquidem vniuersis rebus in mortalium

Nil continenter & vndecumq; prosperum est.

Nam et si caelestes orania possunt, tamen fallit illud prouerbiū: *semper feliciter cadunt Iouis taxilli.* Quanquam enim ita Deus quibusdam fauet, vt vel inuitos beare velle videatur, tamen neque tunc est insolescendum. De Polycrate Samiorum tyranno proditur, (quod & Nazianzenus versibus complexus est) cum summa frueretur felicitate, admonitum ab Amasi Ægyptiorum rege, vt aliquo saltem, quamuis leui incommodo, tantam interromperet fortunæ tranquillitatem. Annulum ergo in mare proiecit, quem habebat charissimum, eiusque iactura vehementer dolere videbatur. Paulò post piscator quidam captū piscem Polycrati dono obtulit, quo exenterato, ille idem annulus in visceribus repertus est, quem Polycrates abiecerat, quasi non posset esse infortunatus. Sed nec illud ipsum quidem bonum omen fuit. Quare ibi tunc Amasis Polycrati amicitiam renunciaisse dicitur, cum apertè deprehenderet, fortunam, ad grauiores casus, eum referuare. Nec defuit euentus. Ab Oræte enim Darij regis præfecto, in fumo Mycalensis montis iugo, cruci affixus est. Eò nempe vsq; fortuna illum extulit, quæ à Comicis initijs orsa, in fine paratragædiatur. *Fronti nulla fides.* Si venit, renidente vultu, cogita, cum furore abituram. Si cum alijs sæua est, tibi parcat; suspectam habe clementiam: nam moræ vsuram exiget. Est sæpe fauor Dei, mala euadere. Maius tamen diuini amoris indicium est tribulatio, quàm prosperitas. *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Vnde, quem diligit Dominus, castigat.

Aët. 14. 2 r.
Hebr. 12. 6.

IX.

Matt. 17. 26.

Non tamen ita semper castigat, vt nullis lætis eiusmodi euentis exhilaret. Qua de caussa S. Benno clauem in aquas proiectam, à pisce; S. Franciscus Xauerius Crucem in mare prolapsam, à cancro recepit. Quæ talia, sine Numine, non fieri ostendit illud, quod Christus Petro dixit: *Vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle; & aperto ore eius, inuenies staterem,* Sciuit ergo Christus & staterem in ore piscis; & piscem eum

eum primum ascensurum; & fecit, ut primus ascenderet; & fortasse staterem in ore piscis solo verbo formavit. Illius ergo, non *Fortune*, favore hæc talia accidunt, ad iuuandos homines, in tempore opportuno, aut consolandos; si quidem ipsi favorem non repudient, aut in odium conuertant benefactoris; vel *Fortune* bonæ munus non sinant ab alijs euerri.

Omnem admirationem superat, quod S. Adamannus Scotus, de S. Columba itidem Scoto, qui circa annum Domini 565. floruit, simplici, sed veraci stilo commemorat. Ad S. Columbam Presbyterum, in Scotia versantem, aliquando venit plebeius homo, eius regionis incola, quæ stagno Aporico est adlita, extrema egestate pressus. Quippe qui neque se amplius præ inopia, ne dum uxorem ac liberos poterat sustentare. Miseratione tactus Columba, pauperum pater, I, inquit, contum tibi, in vicina silua, succidito, & actutum ad me afferto. Paret ille, & fustem bene magnum robustumque festinatò apportat. Sanctoque viro porrigit. Eum ille cultro inspicat, manu benedicit, atq; precantibus verbis sacrat. Sic præparatum pauperculo, elemosynæ nomine, reddit, eum dicto: Hoc verum diligenter asserua, quod neque homini, neque pecori damnosum fore, scito. Porro, pro nassa, pro hamo, pro fuscina erit; nam feras, bestiasque aquatiles & volatiles, & siluestres, esui idoneas tibi figet capièrque ad satietatem. Neque deerit tibi familiæque tuæ esca, quam diu sudes tibi hæc non deerit. Quid mendico tunc lætius fuit beatus? Non poterat se capere, præ lætitia, ex Codro Cræsus repente factus. Currit lætus domum, non iam baculum, sed virgam diuinam secum afferens, vxorique opes suas exultabundus ostendit. Mox in siluam abit, atque loco ab omnibus vijs remoto in terram defigit, eaque nocte, ita depactum verum relinquit. Die reuecto, spe ardens, ad eundem locum recurrit, & indutum eo miræ magnitudinis ceruum reperit, assatum iam utique, nisi ignis defuisset. Ad hunc modum, singulis noctibus aut diebus, prædam inuenit conto hærentem, iam ceruum, iam aprum, iam damam, iam aliam feram culinæ maturam. Neque verò ferinis carnibus suam tantum familiam, sed totam etiam viciniam abundè satiauit; cui, quod propriæ necessitati superfuerat, haud exiguo lucro, vendidit. Multi mortales non sunt suæ felicitatis patientes; sed, cum illis bellè est, *Fortuna* ianuam obstruunt, non, ne exeat, sed ne intret. Quamobrem &

X.
S. Adamannus.
Scot. l. 2. de
vita S. Columbe. c. 24.
Et Henric.
Canisius tō.
5. Antiq.
Lect.

huius viri vxor id facta marito, quod Eua olim Adamo, vtiq; inuidia artibusque antiqui serpentis, eiusmodi illum verbis compellauit: Nosti, mi vir, quàm seuerè nunc homines sua damnâ, quàm rigidè magistratus homicidia vindicent puniantque. Quid si igitur Columba gladium tibi dedit, quo te occideres? quid si fudes hæc, quam Cornucopiam esse nobis arbitramur, vitæ bonorumque omnium scopulus fiat? An non enim in eam bos aut aliud pecus possunt incurrere? quid si, intempesta nocte, atque in tenebris, homo quispiam, per nemus properans, eo spiculo imprudens excipiat? quis nos non homicidij reos aget? Periclitabimur ego, tu, liberi nostri, & vel tanquam magicarum rerum gnari in vincula dabimur; vel, tanquam viarum subseffores, eliminabimur, aut è patria, aut è vita. Quid præstat amittere, lucis huius, an baculi vnus vsuram? Me igitur si audis, sudem franges, ac destrues: præstat illam, quàm nos ipsos in cineres ire. Ad hæc maritus: Sicut intelligis, ita loqueris, inquit: Mentem lingua sequitur, Neque enim scis, quid vir Sanctus, cum sudem bene precando sacraret, mihi diserte promiserit; nullum scilicet vel hominem, vel iumentum eo vnquam, vel in summa cute lædendum. Ne igitur, de lite pronuncies, quam non cognouisti. Poterat sufficere hæc responsio, si mulieri imperiosa quidquam sufficeret. Urgebat enim illa identidem, ne quid maritus suo sueret capiti; ne vile lignum saluti totius domus præferret: prudentis esse, etiam pericula vitare: serò sapere, qui sapiunt post damnum. Nimirum ita est, multij viri, qui non vincuntur vxorum ratione, vinci se patiuntur eandem importunitate. Ne igitur nihil daret authoritati consiliisque maritæ vxorius paterfamilias, ijt in siluam, sudem abstulit, domumque reportauit, ac, ne cui noceret, in angulum quendam abstrusissimum parieti acclinem coniecit. Nec ibi sine captura fuit. Mox enim domesticus canis in eum lapsus disperijt. Nouum ergo argumentum nacta anxia materfamilias: Vidēsne, inquit, ad maritum, quid fatalis iste fustis nobis minetur? nempe, vt hodie, canis eo confossus est, ita cras tibi vnus liberorum tuorum interimetur. Quid tum dices? sobolem, an sudem sublatam males? Commouit ea iterum oratio misellum; qui proinde arreptum baculum rursus in densissimæ siluæ dumeta extulit, eoque loco posuit, ad quem ne feræ quidem vlli accessum patere putauit. At rursus, die postero, cū Scipionem suum reuiferet, capream eo trans-

fixam

fixam inuenit. Deterritus ergo tam inusitata vi prædas trahendi, & metuens, ne & pecudem pabulatum actam attraheret, inde quodque vellere sudem statuit; & verò eam in fluuio, cui *Nigra Dea*, idiomate gentis, nomen, iuxta ripam, sub aquis fixis, firmavitque. Sequenti luce, cum vellet sudem ex amne extrahere inusitatae magnitudinis piscem *Esofen* unà extraxit etiamnum palpitantem. Erat autem adeò ingens is piscis, ut conto retentum, atque in humeros reiectum vix solus domum posset reportare. Domi, ut damnum caueret, nec hamo illius quisquam violari posset, in summa tecti parte sudem collocavit. Vix collocavit, & illico coruum vidit, magno volatus impetu, in cuspidem inactum. Quoniam igitur neque in siluis, neque in aquis, neque in tectis, sine alicuius animantis vulnere potuit asseruari Columbanus bæulus, lulentam iterum sibi obtigisse calumniandi occasionem rata materfamilias, denuo maritum instigavit ad eum frangendum, atque in ignem coniiciendum: ne, ut proverbio dicitur, inquietabat, in venatione pereamus. Quid non possunt vxorum vel imperia, vel blandimenta? Ascendit simplicissimus homo, sudem deripit, & securi in minutissimas partes diffindit: frustra in focum & flammam mittit. Sic omnis illius abundantia ac prosperitas, penè momento, in penuriam commutata est; artificio cacodæmonis, femina suafu, viri stoliditate: qui benedictione S. Columbæ combusta, ad incitas redactus, omni reliqua vita, mendicare coactus est. Semper abundasset, si Sancti viri vaticinio plus, quàm stolidæ mulieris Panico timori credidisset. Sed quid mirum est, si mulier baculum timuit, quem meruit? Profectò, ni Sanctus, ab eo, hominibus spondisset immunitatem, illa prima, in eum incurrisset. Certum est, ex hoc exemplo, Numinis veri, non somniate ab imperitis *Fortuna* fauentiâ, hominibus prodigiosè fausta, subinde euenire; quin & Sanctorum benedictionem multi precibus obtinent, atque hoc pacto dici possunt, *sua fortuna fabri*: nam *sui cuiq; mores fingunt fortunam*, ut ille de Pomponio Attico dixit; Cornel. Nepos. in vita Pomponij Attici. nos ita interpretari possumus, ut multa à Deo Diuisque precando fausta impetrari dicamus: certè nihil, *Casui aut Fortunæ*, sed omnia diuinæ ordinationi sunt ascribenda, respondendumque, sicut Abrahami seruo responderunt *Laban & Bathuel: A Domino egressus est sermo: non possumus extra placitum eius quidquam loqui tecum: non facti necessitate coacti, sed tracti diuino nutu ac voluntate,*

cui

cui nefas est resistere. Ethnicorum vox est: *Superat quoniam Fortuna, sequamur: Quôq; vocat, vertamus iter.*

CAPVT XXVII.

Nibil FATO vulgi, aut alicui necessitati stellarum esse ascribendum.

I.

Aculi supra memorati ineuitabilis felicitas, suspicio- nem fortè alicui posset gignere *Fati* cuiusdam, cum *Fatis impellentibus adactus* vulgò dicatur, qui vtig; non sponte, nec raro, sed velut ineuitabili necessi- tate, nolens volens vel semper felix, vel semper est

Homer.
Odyss. H.

infelix. Et Ethnicorum prouerbio iactatum est, *quod fatis decre- tum esset, id nemini licere euitare.* Quam opinionem didicit do- cuitque etiam Homerus, cuius verius ita verbatim redduntur;

*Post illic, accidet illi,
Quod fatum Parcaq; graues in stamine nerunt
Nascenti tum, cum matris promergeret alio.*

Et qui arbitrio *Fortune*, quæ *campi domina* dicitur, aliquid, tanquã *Dea*, tribuunt, facilè in *Fati Fortune* cognati errorem incidunt, vt, cum *Næuio*, dicant: *Fato Metelli Romæ sunt Consules*; aut vt, cum *Priamo*, *Fatis* ascribant, quod *Helenæ* esset imputandum; aut, cum *Creonte*, pronuncient, *Fato non repugnandum*: aut cum alio, nescio quo, dicant: *Fata viam inuenient*: aut, cum *Poëtis*, tres *Parcas* esse credant, quas *Cicero Erebi & Noctis filias* fuisse scri- bit, & easdem *Fata* esse existimat; *Hesiodus* nascentibus homini- bus bonum malumque conferre censet. Vnde est illud *Cleantis*;

Cic. l. 3. de
Nat. Deor.

Ducunt volentem Fata, nolentem trahunt.

& istud *Maronis*:

Virgil. 4.
Eclog.

Concordes stabili Fatorum numine Parca.

Madaurensis Philosophus has ita describit. *Tres Parca, tria Fata sunt numero, cum ratione temporis facientia, si potestatem earum ad eiusdem similitudinem temporis referas. Nam quod in fuso perfectum est, præteriti temporis habet speciem. Et quod torquetur in digitis, mo- menti præsentis indicat spacia. Et quod nondum ex colo tractum est, suba- etumq; curâ digitorum, futuri & consequentis seculi posteriora videtur ostendere.* Nomina *Parcarum* sunt *Clotho*, *Lachesis*, *Atropos*; quarum.